

נייר עמדה בנושא

הצעת חוק סדר הדין הפלילי (חקירת חשודים; תיקון – יידוע זכויות חשודים), התשע"ד–2013

מבוא

"הצעת חוק סדר הדין הפלילי (חקירת חשודים; תיקון – יידוע זכויות חשודים), התשע"ד–2013" מבקשת לחייב את הרשות החוקרת למסור בעל פה למוכי שחשוד בביצוע עברה לפני תחילת חקירתו את המידע הבסיסי בדבר זכותו לשתוק, בדבר העובדה שדבריו יתועדו ועלולים לשמש נגדו כראיה בבית המשפט, ובדבר זכותו להיוועץ בעורך דין לפני החקירה, לרבות היוועצות בעורך דין מטעם הסנגוריה הציבורית. כמו כן, מבקשת הצעת החוק לקבוע כי זכויות אישיות אלו ואחרות העומדות לחשוד בזמן הליך החקירה - כגון הזכות לשינה, מזון, מפגש עם קרוב משפחתו וכדומה - יימסרו לחשוד במסמך כתוב.

הצעה זו תואמת את הדירקטיבה בדבר יידוע חשודים שניסחה מועצת האיחוד האירופי בשנת 2012, הנהוגה ברוב מדינות אירופה כבר היום.

הצעה זו שונה מן המצב הקיים בישראל בכך שכיום חובת יידוע הזכויות מצומצמת, וגם אינה מעוגנת בחקיקה ראשית, ובכל מקרה אינה חייב להיעשות בכתב.

נייר עמדה זה מטרתו לבחון סוגיה זו מנקודת המבט היהודית.

המבט היהודי

רבני "צהר" סוברים כי מנקודת המבט היהודית, ראוי לתמוך בהצעת החוק מן השיקולים הבאים:

- 1. החובה למצות את אפשרויות הזיכוי.** התורה קובעת שמי שחשוד ברצח ונרדף על ידי קרובי הנרצח, חובתו של הציבור להגן עליו ולאפשר לו משפט הוגן, ובלשון הפסוק: "וְהִצִּילוּ הָעֵדָה אֶת הַרֹצֵחַ מִיַּד גֹּאֵל הַדָּם" (במדבר לה, כ ה). חכמינו למדו מכאן שהליך פלילי שלא מוצו כל האפשרויות לזיכוי הנאשם הוא פסול (רמב"ם סנהדרין יא, א-ד), כולל האפשרות למינוי עורך דין (ריב"ש סימן רלד). הצעת חוק זו, המחייבת ליידע את החשוד בדבר זכויותיו תאפשר לו למצות את אפשרויות הזיכוי העומדות לרשותו.¹
- 2. חשש שלחץ לא מידתי יביא לשיבוש טענות.** התורה מחייבת לשפוט משפט צדק, שנאמר: "בְּצֶדֶק תִּשְׁפֹּט עַמִּיתְךָ" (ויקרא יט, טו). חכמינו למדו מכאן את החובה לתת לנידון יחס הוגן, וחששו שיחס בלתי הוגן עלול להביא לשיבוש יכולתו לטעון את טענותיו (תלמוד בבלי שבועות ל ע"ב). הצעת חוק זו, ולפיה יידוע החשוד בדבר זכויותיו, תרתיע את השוטרים מלנהוג בו שלא כהוגן ותאפשר לו יישוב הדעת, שיאפשר לו לטעון טענותיו.
- 3. אין עונשין אלא אם כן מזהירין.** בתורה לא מצינו ענישה שלא קדמה לה אזהרה (תלמוד בבלי יומא פא ע"א), וכן נקבע לגבי כל הנידונים לעונש, שאסור להענישם אם לא הותרו במפורש (רמב"ם סנהדרין יב, ב). הצעת חוק המחייבת להזהיר מראש את החשוד ממשכיכה את המגמה הזאת.

יעיין בסקירה משווה של הלשכה המשפטית של הכנסת, כתב זכויות לחשוד, עמ' 8-10.

http://www.knesset.gov.il/LegalDept/heb/docs/Survey220713_2.pdf